

NÉPMŰVELŐK EGYMÁS KÖZT

A magyar nő a mai élet sodrában.

A világháború utáni munkanélküliségért a közvélemény egyik része a nőket tette felelőssé. Ezért akarták azután a nőket a kenyérkereső pályákról visszaszorítani a családba. Ez azonban nem sikerült, sőt az élet üteme egyre inkább munkába vonta a családban élő nőket is s a háború harmadik esztendejében kül- és belsőfronton egyaránt a nők nagy tömegei végzik a férfiak helyett a munkát.

A mai idők történelmi hullámverése a „nőkérdést” megint az általános érdeklődés gyújtópontjába sodorta. Ma, az új közösségi kultúra hajnalán már nem az a döntő kérdés, hogy melyek a női lélek lényeges vonásai, mik jogai, s mi a nők helyzete a társadalomban, hanem az, hogy a nő, mint a közösség tagja, mivel szolgálhatja nemzetét.

Ezért nyilvánult meg Európa-szerte az utóbbi években, nálunk pedig különösen ebben az esztendőben, nagyfokú érdeklődés a női élet kérdései iránt. Ez az esztendő egyébként a hazai női társadalom életében mérföldkőnek is tekinthető. Most látott napvilágot a kormányintézkedések egész sora, köztük a női honvédelmi törvény életbeléptetése. Ezek az intézkedések új és eddig ismeretlen feladatokat szabnak a nők elé, kitágítva így a női népművelés körét is. Mert a megnövekedett feladatok elvégzése az életforma-megváltozást is maga után vonja. Erre pedig elő kell készíteni a nőket; testben és lélekben alkalmassá kell őket tenni egy megváltozott élet számára. S ha nemzeti létünk azt követeli tőlünk, hogy saját sorsunk biztos és fölemelő tudatával illeszkedjünk bele az új európai kultúrközösségbe, akkor ennek a tudatnak a kialakításán a nőknek is munkálkodniuk kell. Bennük kell tehát a faj iránti hűséget, a parasztság, mint egyik legfőbb nemzetfenntartó elem iránti szeretetet fokozni és kifejleszteni.

Igy válik azután a női népművelési munka az ismeretszerzés lehetőségein túl az érzések hatalmas kohójává, melyben a magyar női lélek is acélos keménységűvé izzik. Egyrészt tehát az országgyarapodás, másrészt meg a nagyvilágban dúló háború különösen fontossá teszi a női népművelési munkát s a honvédelem szintjére emeli.

A nyári szünetben népművelési tanfolyamok folytak országszerte, amelyeket a népművelési bizottságok a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium népművelési ügyosztályának megbízásából a törvényhatósági Iskolánkülső Népművelési Bizottságok tájegységek szerint rendeznek, férfi- és női hallgatóság számára. E tanfolyamok célzatát, irányát sűrítve kaptuk azon a női népművelési tanfolyamon, amelyet a főváros Népművelési Bizottsága rendezett Novágh Gyula tanügyi főtanácsos vezetésével június utolsó tíz napján Balatonlellén.

Igy vált az egyébként még csendes balatoni fűrdőhely a tanfolyamoknak eszmecseréktől és vitáktól hangos színhelyévé, ahol ez alkalommal női népművelési gondolatok születtek, tisztultak meg és öltöttek testet. Itt nyert irányítást és gyűjtött új erőt a népművelő tanítónők majd százfőnyi csapata. Az összejövetellek célja egyrészt az ismeretek elmélyítése az új szempontok és irányelvek szerint, a nemzeti öntudat fokozása volt, de másrészt meg alkalmat akart nyújtani a tanfolyam vezetősége, hogy kellemes környezetben találkozzanak egymással Észak és Dél, Kelet és Nyugat asszonyai és leányai, hogy ez a találkozás egyben a boldog egymásratalálás élményévé is váljék. Ezt az egységbeforrást célozták a néplélek kifejezésének különböző formái, például a magyar népművelési hivatalos művészek részvételével. A szemináriumok munkaközösségében pedig a hallgatók egységes erővel meghányták-vetették azokat a módokat és eszközöket, amelyek a nagy cél felé vezetnek.

Az előadásokat Kósa Kálmán és Balassa Brunó min. osztályfőnökkel és Bisztray Gyula min. o.-tanácsos, ügyosztályvezetővel élükön a kérdések legjelesebb szakértői tartották.

Az előadások három problémakörből merítették anyagukat: a *népművelés*, a *magyarságtudomány* és a *családi nevelés* kérdéseire kaptunk irányítást és útmutatást, amelyeknek lényegét az alábbi összefoglalás adja:

Népművelésünk a szentistváni gondolat jegyében folyik, melynek értelmében mi, más nemzetiségekkel együttélő *nemzeti* (és nem nemzetiségi) állam vagyunk. Nemzetiségi politikánk tartalma meg az a meggyőződésünk, hogy nyelvét és nemzeti kultúráját joga van mindenkinek megőrizni, ha állampolgári kötelességeit hiven teljesíti és híve a magyar nemzeti gondolatnak. Helyre kell tehát állítanunk a magunk nemzetfogalmát, amelyet nem akarunk egyetlen néptől sem kölcsönvenni, mert azt kölcsönvenni nem is lehet. A mi nemzetfogalmunk pedig a szentistváni gondolat jegyében alakulhat ki, e gondolat a magyar élet biztosítása Kelet és Nyugat ütközőpontjában. A szentistváni gondolat azonban csak akkor válhat meg, ha erre neveljük magunkat és a környezetünkben élő népeket.

A nevelés ma egyébként is fontos nemzeti feladattá vált, s mint ilyen túllépett a család körén. Valamilyen formában mindenki nevel s az a hatás, mit környezetünkre kifejünk, nem közömbös az állam szempontjából sem. Ma úgy látjuk, hogy az egyén értékét nemcsak tudása, hanem elsősorban világnézete dönti el. A világháború tanulságait a nemzetek különböző módon vonták le s ez újabb világháborúra vezetett. A nemzetek sorsát sem fejlettségi fokuk, hanem erkölcsi magatartásuk dönti el. Ezért az oktatás csak akkor eredményes, ha neveléssel párosul, mert az ismert kétélű kard nemcsak véd, de sebezhet is. Nemzetnevelésünknek olyan átfogó szervezetté kell lennie, amely a bölcsőtől a sírig tart. Nemzetnevelésünknek alaphangját pedig a közös múlt ismeretéből származó nemzeti öntudatnak kell megadnia.

Egyébként is csak a múlt ismeretéből láthatjuk tisztán a ma megoldandó feladatait és a holnap céljait. Egy nemzedékre pedig sorsdöntő az, hogy vak volt-e saját megoldandó kérdéseivel szemben, avagy nem. Ha tehát a felnőttek elhagyják az iskola padjait, magukkal kell onnan vinniök a művelődés vágyát, az önnevelés kötelezettségének érzetét.

Az első világháború utáni kultúrtokekrések közül kétségkívül a népművelésnek volt a legnagyobb sikere, mert a nép széles rétegeit tudta a nemzet kultúrkörébe bevonni. A mi népművelésünk húsz esztendőn át rendeleti úton bontakozott ki, mert népművelési törvényünk ma sincs. Társadalmi népművelésünk olyan régi, mint maga a nemzet, s azoknak köszönhetjük, akik a nemzet kötelező magatartását kialakították. Az első nemzetnevelő Szent István volt, majd Szent László, IV. Béla, Hunyadi János és Mátyás, akik a keresztény magyarság védelmét folytatták. Majd Báthory Istvánon, Bocskayn, Pázmány Péteron keresztül Zrínyi Miklóshoz visz az út. Mégis az eszményi nevelő Apáczai Csere János volt. Ma Széchenyi és Kölcsey eszméit valljuk magunkénak, de népművelők voltak Kossuth és Eötvös József is, akik a népi gondolattal a faji gondolat előfutárainak tekinthetők.

A népművelés mindig nagy világnézeti és történelmi válságok idején virágzik. Mai célunk a nemzeti közösségbe való nevelés s ennek egyik fontos eszköze az irodalom is. Ha olvasunk, tükörbe tekintünk, irodalmunk tükrében a magyar életet látjuk, ezért az irodalom is segítségünkre van magunk és fajtánk megismerésében. Segítségére van a népművelésnek a nemzetpolitikai szolgálat is, amely a helyes közvéleményt van hivatva kialakítani.

A kultúra ma rettenetes válságát éli. Az a történelem, amelyet a férfiak alakítottak húsz évszázadon keresztül, csödbe jutott. A XIX. századi nagy technikai változások következtében az egész társadalom szerkezete megváltozott. A nő a férfi életszemléletével ellentétben jobban kapcsolódik a földhöz, ha tehát a nő társadalmi befolyása fokozódni fog, megvan a reménység arra, hogy az emberiség a technika ellenére is közelebb kerüljön azokhoz az ősi dolgokhoz, amelyek az élet lényegét teszik. *Mikor a nő benne élt a közösség életében, azokban a korokban szerencsés egyensúlyt hozott.*

Nálunk a nő sohasem élt olyan önálló életet, mint a germán nők. Élete a férfi-élet függvénye volt, s benne a család a középpont. Ezt a kört nehéz ma még két-fokuszos elipszissé tágítani, de a magyar nő erre is képes lesz, mert történelmi példáink azt igazolják, hogy a magyar asszony mindig ott állt a férfi oldalán, méltó társa volt nemcsak békében, de a nehéz harcok idején is. A nő életének ma a család és a haza szolgálatának a jegyében kell telnie.

A családvédelem egyben nemzetvédelem is. A család egészsége, gazdasági jóléte, benne a nemzeti hagyományok ismerete és ápolása az asszony művelt, vagy

műveletlen voltán fordul meg. Az állam a maga családvédelmi törekvéseivel segítégre siet a családnak, de másrészt meg a női munkaerők felhasználásával akarja ezt a munkát elvégezni. Mindezek azt mutatják, hogy a női műveltség színvonalának az emelése nemzeti érdek.

Egy ország általános kultúrátlansága nem rejt annyi veszélyt magában, mint egy réteg elkülönülő kultúrája. A nő befolyása, nevelő szerepe a családban döntő fontosságú, a nép széles rétegeinek a műveltségét tehát asszonyaik művelésén keresztül lehet legjobban szolgálni.

Az előadások fokozták a hallgatókban a népművelés ügye iránti szeretetet, jóakaratot és tudatosították bennük a sajátos női feladatokat és fokozták öntudatukat. Az előadások után a hallgatóság lelke átitatózott a nép szeretetével, megbecsülésével. Ezek az érzések a hallgatók által rendezett búcsúelőadáson kedves és keresetlen módon jutottak kifejezésre.

S amint a különböző jelenetek kedves képeire gondolok, megelevenedik előttem a szereplők csoportja is, és arra gondolok, hogy a mai élet új típusai, amelyek a hangos és képes híradók meg a mozgókép egyaránt népszerűsítene, mind a háború szülőttei, de eljön az idő, amikor az itthoni élet típusait is népszerűsíteni fogják, és akkor bizonyára a népművelőre hull majd a reflektorfény első sugara. A kis tanyabokorban tanító tanítónőre, aki iskolai elfoglaltsága mellett még gyermekfoglalkoztatásokat is rendez, vagy feledésbe ment népviseleteket és népszokásokat jegyez fel az utókor számára.

Ezért köszöntöm most azt a száz magyar tanítónőt, akik hitet tettek arról ott a balatoni fürdőhelyen, hogy ezt a sorsot vállalják, számolás elindult onnan a magyar sorsközösség névtelen és rangnélküli harcosaiként a szélrózsza minden irányába, agyukban az ott kapott benyomások emlékével, szívükben pedig ama küldetés felemelő tudatával, amelyet azok vállaltak legelőször, akik számára e szózat hangzott el: „És elmenvén tanítsatok minden népet...” Nagy Klára

Háromszéki népművelés

Bizottságunk területén a népművelést mindjárt az alapnál kellett kezdeni és ennek megfelelően a legfontosabb volt az írás-olvasás, számolás megtanítása a felnőttek körében, továbbá a nemzeti öntudatot legközvetlenebbül szolgáló történelem és földrajz. Az idej népművelési tevékenység ennek a két gondolatnak a jegyében indult.

A vármegyei Bizottság a *Tudás titka* tanfolyamokra 32 óras (egyenként 75 perces) tananyagbeosztást készített és a megye 68 községében összesen 78 ilyen tanfolyamot szervezett.

A magyar történelmet és földrajzot 12 előadásorozat keretében 12 vasárnap délután dolgozta fel és összesen 93 történelem-honismereti tanfolyamot tartott. 1942. július 1-ig előadói díjak címén összesen 6838 pengőt fizetett ki.

A vasárnap délutáni előadásokon és a *Tudás titka* tanfolyamokon is 1942. január 15-től kezdődően bevezette a „*Daloljunk együtt*” c. daltanítást és 50 népi dalt tanított meg.

A városok népművelési munkája keretében teljesen különálló munkaterv került megvalósításra. Ezt a munkatervet a titkárság állította össze és Sepsiszentgyörgy, illetve Kézdivásárhely helyi bizottságai nagyrészt megvalósították.

A városokban, de a falvak közül is mindazokban, ahol megfelelő munkaerő állott rendelkezésre, havonként egy-egy ú. n. „parádés” estélyt is tartottak. Ezeknek az estélyeknek keretében a) magyar népi játék, népi tánc, b) magyar műkedvelő szindarab, c) magyar dal és magyar zene került választékos előadásra, úgy, hogy ezen a téren útmutatással szolgáltak a műsoros estélyek rendezésére vonatkozólag.

Időközben megérkezett a VKM. könyvadománya is a községi Bizottságok számára. Az így rendelkezésre bocsátott könyveket arányosan osztottuk el és a megye területén 101 új népművelési könyvtárat létesítettünk.

Népművelési előadóink főképen tanítók, tanárok és papok voltak, de azokban a községekben, ahol körorvos volt, mindenütt bekapcsolódtak az előadásokba az orvos is; több helyen a jegyző és a község más értelmisége is segített a munkában.